

Obsah

Předmluva:

Něco odhalit a zbytek zamlčet..... 9

Jeskyňe a další přírodní dutiny 13

Praha leží na okraji Českého krasu 13

Co je kras a jak vznikaly

pražské jeskyňe 14

Hydrotermální kras 15

Nejstarší propast 17

Pražské jeskyňe 18

Prokopská jeskyňe 21

Historické zprávy

o Prokopské jeskyni 26

A co z toho je k vidění dnes? 32

Pseudokras 32

Převisy 35

Příběh první: Gustav Meyrink

v údolí svatého Prokopa 36

Příběh druhý: Jak se Surikata stal

jeskyňářem-hrdinou 39

Praha – město hornické 43

Nerostné suroviny hlavního města 43

Pražský „národní“ kámen 46

Dolomitový důl v Chuchli –

jediný skutečný pražský důl 46

Zlatokopové 50

Železářství a původ názvu Praha 53

Pražská železářská společnost 54

Tři železnorudné horizonty 55

Podzemní potíže netopýrů 57

Pražské uhlí 58

Petrín, nebo Kladno? 59

Vápenec 60

Malá Amerika 63

Spojit přírodní a kulturní paměť 66

Příběh petřínského uhlí:

Zhoubný sen Františka Šusty 67

Další příběh: Jak jsme těžili zlato

v Jílovém 68

Podzemní pískovny a lomy 75

Tajemné podzemí prosecké 75

Podzemní červ 76

Geologická stavba okraje

prosecké plošiny 77

Prosecké podzemí jako úvod do studia

Prachovských skal 78

Historie výzkumu

proseckého podzemí 79

Tvar chodeb 82

Rozsah chodeb a vymezení rizikového

území 83

Účel podzemních chodeb 86

Stavební rizika: staré lomy

a sprašové pokryvy 87

„Piping“ 88

Močálka 91

Amerika I a II 91

Ivanka 92

U Prosecké školy 92

Krocínka 93

Indiánka 94

Bílý kůň a jeho okolí 94

Stropnická 97

Mýdlárna 100

Vinoř 100

Strahov a Petřín 101

Další lokality 102

Hořký příběh proseckého podzemí 103

Co mi řekli lidé

o chodbě do Brandýsa 106

Voda v podzemí 109

Království je založeno na cestách,

vodovodu a kanalizaci 109

Břevnovský klášter 109

Systém hradního vodovodu –

sedm štol pro císaře 116

Přepady hradního vodovodu 124

Strahovský klášter 124

Petrín 129

Nový Svět	132
Rudolfova štolá.....	133
Vodní tunel pod Karlovým mostem.....	139
Poklad na ostrově a Bradáč.....	140
Kostel pod kostelem.....	141
Další zajímavé lokality	141
Co stojí za vidění	142
Propojování míst.....	142
Příběhy o senzibilech	143
Pařížanka v Rudolfově štolě.....	144
Z dopisu Josipa Plečnika Edvardu Benešovi	144

Kanalizace – opomíjený

div města.....	147
Dějiny kanalizací jsou dějinami fungování městských správ	147
František Antonín Herget: první soustavné kanalizační práce	148
Lindleyův projekt	149
Čistírna odpadních vod v Bubenči	152
Co můžete ještě dnes vidět?.....	155
Příběhy mužů pod Prahou	158
Infiltrační z industriální speleologie	158

Sklepy a městské podzemí	163
Skutečné bohatství podzemní Prahy	163
Voda a led	164
Požár!	167
Skrýše a dílny	167
Románské sklepy.....	167
Staroměstská radnice.....	171
U kořenů katedrály.....	172
Dům U sklepa svatojanského.....	174
Jeskyňě na Václavském náměstí.....	176
Jiná sklepení	176
Duchovní odkaz sklepů.....	177
Příběh: Skalní kaple pod Vyšehradem.....	180

Do světa mrtvých – katakomby a krypty.....	183
Tři části kostela a strom života	183
Katakomby	183
Krypty	184
Grotty	186
Mor!	187
Chrám Panny Marie Vítězné u karmelitánů (Pražské Jezulátko)	187
Valdštejnská zahrada.....	189
Jeskyňní kaple sv. Eliáše	190
Ostatní lokality	194
Heydrichiáda v kryptě	194
Trója: pohřbení Gigantů do propasti chaosu	197

Mimopražská místa	198
Příběhy	200
Příběh Hermanna G. Meynerta v katakombách u křižovníků v roce 1835	201

Vojenské podzemí.....	207
Citadela Vyšehrad.....	207
Šárka.....	212
Branická skála	212
Višňovka.....	214
Klíčovský sklep	215
Kryt pod Pražským hradem	216
Propad v objektu ministerstva národní obrany.....	216
Další objekty.....	217
Příběh: Prušáci ve vyšehradských kasematech.....	219

Pod Pražský hrad a dál do podzemí..	223
Pražský hrad – „Forum Pragensis“ pod třetím hradním nádvořím.....	223
Pražský hrad – podzemí pod klášterem sv. Jiří	227
Soběslavův sál v královském paláci	229
Hrobka českých králů.....	231

Velká rakev nad Prahou.....	233
Dvě štol pod Vítkovem.....	238
Stalinův pomník.....	239
Subrozní dutiny.....	242
Největší podzemní pražská havárie: sběrač Trojská.....	242
Co víme o starých stokách, kolektorech a potrubní poště.....	244
Metro a povodně.....	245
Karlín, povodně, subroze.....	246
Pověsti o podzemí.....	247
Nejslavnější pražské podzemní tajemství.....	250
Příběh Synů světla.....	252
Hrozné noviny z dalekého města.....	252
Kdo dnes zná pražské podzemí?.....	254
Obecná nejistota údajů o podzemí.....	255

Význam podzemí.....	257
Prožít Zemi skrze podzemí a nezabít se při tom.....	257
Nezbytná stať o praktickém významu podzemí.....	258
Rozporuplný symbolický význam podzemí.....	261
Byk v jeskyni.....	265
Příběh první: Podzemní román benátského dobrodruha.....	267
Příběh druhý: Píseň Luciferova.....	267

Podzemní svět podle Surikaty.....	271
Radioaktivní netopýři v podzemní věznici.....	271

Příběh Vlka.....	273
Autostráda nuda je.....	275
Valdek a diamantová voda.....	276
Stará Aglaia a Arcikam.....	279
Filmující Pažout.....	281
Náhubek.....	281
Labyrint na Tmani.....	284
Jezerní panna.....	287
Zachráněný orel a ovčí inspektor.....	288

Doslov: Podzemní myšlení.....	293
Shrnutí: Pražská podzemní tajemství – mýty, fakta a vliv na životní prostředí.....	297
Krasové jevy.....	297
Pseudokras.....	298
Historické podzemí.....	298

Slovníček.....	304
Literatura a prameny.....	306
Poděkování.....	313
Abecední rejstřík.....	314

Předmluva: Něco odhalit a zbytek zamlčet

KDYBYCHOM POUHÝM OKEM DOKÁZALI PRONIKNOUT DO ÚTROB
ZEMĚ A VIDĚT SKRZE NI OD PÓLU K PÓLU NEBO OD NAŠICH NOHOU
K PROTINOŽCŮM, S HRŮZOU BYCHOM SPATŘILI, ŽE JE STRAŠLIVÉ
PRODĚRAVĚLÁ, SAMÁ ŠKVÍRA A JESKYNĚ.

T. BURNET, THEORIE SACRA..., AMSTERDAM, 1664

Když jsem se – a je tomu víc jak dvacet pět let – vrátil z vojenské služby u tankového pluku v Jihlavě, přestěhoval jsem se na Prosek. Hned při první pochůzce jsem narazil na dva divy – románský kostel sv. Václava a rozlehlý podzemní labyrint Močálky. Měli jsme malé děti a nebyl čas jako dřív jezdit do jeskyní Českého krasu. Dalších deset let jsem se až fanaticky věnoval pražskému podzemí a historickému podzemí vůbec. Organizovali jsme tehdy v Praze mezinárodní sympozium Bohemia subterranea a putovali jsme po podzemních lomech, vodovodech, katakombách a svatyních do Anglie, pařížského podzemí, bludiště pod Neapolí a na řadu dalších míst. Stěží kdy zapomeneme na obrovité, až 50 km rozsáhlé labyrinty u Maastrichtu či v okolí anglického Bathu. Viděli jsme podzemní křesťanské oltáře i kresby ďáblů. Vstupovali jsme do obskurních sklepů a vylézali kanalizační šachtou

pod nohama skvělých Francouzek na rušném pařížském bulváru. Byly to heroické časy.

Po sametové revoluci bylo času méně, ale přesto se člověk pracovně i studovně dostával do neobvyklých sklepů a nově objevených štol. Myslím, že nejdůležitější akcí byl společně s Jaroslavem Hromasem a Joskou Řehákem prováděný průzkum podzemí břevnovského kláštera, kde jsme se učili zacházet se skrytou částí barokních areálů. Josef od té doby objevil a rekonstruoval podzemí několika desítek klášterů a paláců. Však o něm ještě bude řeč.

No a pak mě pohltila krajina a klimatické změny, takže další roky jsem už spíš pasivně hromadil výstřižky. V roce 2000 jsem sice s nakladatelstvím Eminent podepsal smlouvu na podzemní knihu, ale nesplnil jsem ji, protože jsem pracoval na jiných publikacích. Mezitím jsem se stal nečestným členem Surikatova montanistického superklubu v Popovicích. Nečestný člen mohl na rozdíl od čestných (vůbec žádné se nepodařilo nalézt) občas sežrat ostatním členům svačinu, ale vyhládlý Surikata si své skrovné jídlo dobře hlídal. Už jsem si myslel, že krabice s výstřižky odevzdám do archivu České speleologické společnosti, ale v té době mi začali tetínský jeskyňář Martin Majer a Surikata, tedy Milan Korba, posílat

své podzemní fotografie. Zažil jsem mnoho podzemních fotografií, zejména v Paříži, která má obrovské podzemí, je to poměrně běžný druh, ale tyto fotografie byly trochu jiné. Udělat dobrou podzemní fotku dnes umí už řada lidí, ale většinou jsou moc perfektní, studené, technické. Jenže tady se zrcadlilo velké osobní zaujetí a radost, a někdy až určitá hravá infantilita, která pochopitelně k podzemí rovněž patří.

Dali jsme se opět dohromady. Kluci hlavně fotili a já jsem hlavně psal. Věděl jsem, že když knihu nenapišu teď, tak už nikdy. Soustředujeme se v ní na několik desítek vybraných, důležitých či malebných podzemních objektů, které nás naplňují údivem nebo určitým druhem krásy, anebo nesou nějaký příběh či výpověď o své době. Proto je každá kapitola dělená do dvou částí – v první, popisné a dokumentační, se držíme ověřených faktů, ve druhé popisujeme, co se o lokalitě vypráví, a vstupujeme tedy do oblasti pověstí a legend. Kniha by nebyla úplná, kdybychom ji neuzavřeli kapitolou o tom, co podzemí znamená nejen z hlediska našich praktických životů, ale také pocitů, snů a vizí. V textu téměř necitujeme, ale na závěr uvádíme seznam několika set pramenů, ze kterých jsme čerpali.

Na několika místech stručně popisujeme i podzemí blízkého okolí Prahy. Je to odůvodněné v těch případech, kdy

Praha leží na periférii rozsáhlejšího celku, například Českého krasu nebo pásma železnorudných či zlatých ložisek.

Mezitím dorostla nová generace jeskyňářů, jako jsou Michal Kolčava, Jeroným Lešner či Martin Příbyl. O mnoha věcech toho vědí víc než my a v pražském podzemí prožili své objevy a svá vlastní dobrodružství, o kterých snad jednou budou vyprávět a jež doplní, či možná vyvrátí naše poznatky. V pražském podzemí však člověk může potkat i jiné druhy lidí – bezdomovce, moderní kultiky a satanisty, infiltrátory a hiphopové writery, ale nejčastěji jenom obyčejné, hloupé vandaly. O mnoha věcech můžeme mluvit, ale o jiných musíme mlčet. Něco odhalíme a něco zamlčíme. Ale i tak se toho dozvíte a na fotografiích uvidíte až moc.

Václav Cílek, Martin Majer a Milan Korba zvaný Surikata

Tetín 2008

„SKORO SE STYDÍM, ŽE TI TO MÁM OPAKOVAT, CO JSEM PSAL
DOSUD DO VÍDNĚ, BERLÍNA A JINAM AŽ DO OMRZENÍ, ŽE PRAHA
JE JEDNO Z NEJKRÁSNEJŠÍCH MÍST NA SVĚTĚ, ALE JE TOMU TAK...“
LEOPOLD VON RANKE, 1827

Motolský potok podobně jako většina pražských menších toků skončil v podzemních stokách a tunelech.